

تعارض قوانین

Beumancir بومانوار در کتاب خود از زیادی عادات محلی و اختلافات بین آنها بحث ولی از تعارض قوانین هیچ ذکری نمیکنند دلیل آن هم روشن است زیرا در زمانهای پیش دادرس در هر سر زمین عادات محل خود را فقط اعمال میکرد و به عادات سرزمین های همسایه هیچ وقعی نمی گذاشت حتی در مورد احوال شخصی و تنظیم اسناد نیز باینکه دادخواه تابع ایالت و قسمت دیگر است یا سند در کشور دیگر تنظیم شده اهمیتی نمیدادند خلاصه عادات که حکم قانون را داشتند محلی *Territoriale* بودند و بالنتیجه تعارض قوانین عملاً هیچوقت روی نمیداد عقیده دیگر که بعد یا بهر سه ظهور گذاشت این بود که عادات موضوعی *Réauté* هستند یعنی دادرس عادت محل وقوع شیئی را باید اجرا نماید و چون ممکن است شیئی مورد ادعای خارج از حوزه قضائی دادرس واقع شده و در محل وقوع شیئی عادات دیگری حکم فرما باشد لذا با این فرمول در مسئله تعارض قوانین ظاهر میشود و این عقیده ثانی نتیجه وضعیت سیاسی و اجتماعی محیط در قرون وسطی بوده که رژیم فئودالیت حکم فرما و منشاء اقتدارات و اختیارات در زمین و تملک آن بوده ولی تدریجاً استثناهائی بدین قاعده آوردند مثل اینکه اسناد را از حیث صورت و شکل تابع قانون محل تنظیم هستند

تئوری ایتالیائی راجع بتعارض قوانین

در قرن سیزدهم در ایتالیای شمالی هر یک از شهرهای عمده دارای قوانین مخصوصی بودند از قرن نهم میلادی قدرت در ایتالیا در دست کشیش ها بود ولی کم کم اهالی شهر ها خود را از تحت قدرت روحانیون خارج نمودند این خلاصی بدست کسبه و تجار شد که بوسیله بازرگانی و صناعت متمدن و دارای اقتدار شده بودند در قرن

در غالب کشور ها امروز يك قانون بیشتر حکم فرما نیست قانون واحد بر تمام اهالی ساکن هر قسمت باشند اعمال میشود اتحاد قانون از اموریست که در قرن ۱۹ بتدریج در کشور های مختلف عملی شده در زمانهای پیش کشورها دارای قانون و تشکیلات دولتی واحد نبودند ایالات و با شهر های مختلف در موضوع معین هر يك عادات و حقوق خاصی داشته و بین این عادات و حقوق های محلی غالباً تعارضی شبیه به تعارض بین المللی قوانین پیش میآمد منتهی این تعارض در يك کشور بین عادات و حقوق محلی يك ایالت یا شهر با ایالت و یا شهر دیگر رخ میداد در صورتیکه تعارض های بین المللی در يك کشور بین قوانین آن کشور و قوانین کشورهای دیگر صورت میگرفت

تعارض بین عادات محلی در ابتداء علمای حقوق را وادار به بررسی هائی نموده و افکاری ابراز داشته اند و تدریجاً پایه قواعد ماده ۳ قانون مدنی بوجود آمده است مطالعه سوابق قضائی اصول کلی که امروز در قسمت تعارض قوانین مقبول عامه حقوقیون است بما نمیآموزد زیرا اگر اینطور بود واضعین ماده ۳ قانون مدنی فرانسه آن اصول را از قدما گرفته در عبارات خود میگنجاندند و حال آنکه دیدیم ماده مزبور تا چه حد ناقص است - عمده فایده مطالعه سوابق قضائی اینست که خط سیر تکاملی افکار را در مبحث تعارض قوانین نشان میدهد این افکار منجر بماده ۳ قانون مدنی شده بعد از وضع ماده نامبرده تفسیر و تبیین آن و بحث در موضوع ادامه دارد تا قواعد کلی تعارض قوانین بتدریج کشف میگردد

عقاید دانشمندان فرانسه

در قرن سیزدهم میلادی دانشمندان حقوق فرانسه

یازدهم هر شهری دارای مقررات شهری خاص بود و غالب این مقررات تماماً ایتالیای شمال اعمال میگردید؛ مختلف بودن مقررات شهری ناچار ایجاد تعارض قوانین را می نمود و تئوری مخصوص ایتالیا *théorie italienne des statuts* اعمال میشد.

خصایص تئوری ایتالیایی

۱ - اولین صفت (منفی) تئوری ایتالیایی اینست که اصل موضوعی بودن *réalité* را که در کشور فرانسه اصل عمده بود هیچ در نظر نگرفته زیرا وضعیت اجتماعی و سیاسی کشور فرانسه که منشاء تمام اقتدارات و اختیارات در زمین بود با وضعیت اجتماعی و سیاسی شهرهای ایتالیا تفاوت زیاد داشت بواسطه احتیاجات بازرگانی بین شهرهای ایتالیا مسافرت های زیادی میشد و مقررات شهری ناچار تحت تاثیر این عامل قرار میگرفت و علمای حقوق فرانسه نیز بواسطه مطالعه این مقررات تغییری در فکر آنها پیدا شده استثنائاتی باصل موضوعی بودن عادات وارد کردند.

۲ - قواعد کلی و اساسی در فکر دانشمندان حقوق ایران راجع بموضوع تعارض وجود نداشت البته حالت های بخصوصی را نیز تحت مطالعه قرار نمیدادند بلکه در يك سلسله حالات شبیه بهم بحث مینمودند مجموع این سلسله حالات تئوری ایتالیایی را تشکیل میدهد ولی آن نظم و استحکامی که در تئوری دانشمندان فرانسه مثل ساوین می *Savigny* وجود دارد در افکار آنها نیست يك مسئله بخصوص هر موقع طرح شود در تئوری ساوین می فوری جای خود را پیدا میکند و راه حلش قبلاً معلوم است

۳ - تعارض قوانین که در ایتالیا پیش میامد از دو سنخ بود یکی تعارض بین قوانین و نظامنامه شهرهای مختلف و دیگری تعارض بین همان قوانین و نظامنامه ها و قوانین کلی عمومی تمام کشور که حقوق رم قدیم باشد روابط و حدود بین این قوانین از يك طرف و روابط و حدود بین این قوانین و قانون کل کشور از طرف دیگر بایستی تعیین گردد.

دکتر آشوب امینی